

ПАМ'ЯТІ ІРИНИ МАРКІВНИ ПОПОВОЇ

29 травня 2008 р. обірвалося життя видатного вченого-соціолога, почесного члена Соціологічної асоціації України, доктора філософських наук, професора кафедри соціології Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова Ірини Марківни ПОПОВОЇ.

Відчуття втрати особливо гостре й болоче, коли відходить людина діяльна, суспільно активна, інтелектуально і творчо потужна, яка так багато могла робити і так багато зробила для суспільства, для тих, хто працював поруч з нею, хто в неї навчався, яку так поважали й цінували всі, хто її знав...

Ірина Марківна Попова народилася 3 березня 1931 р. в Ростові-на-Дону, батьки – інженери. Батько загинув у 1942 р. під Краснодаром. Дівчина зростала вдумливою, цілеспрямованою, ще в шкільні роки виявила глибоку зацікавленість проблемами взаємовідносин людини і суспільства. У 1953 р. закінчила з відзнакою філософський факультет Ленінградського державного університету, потім – аспірантуру Московського державного університету при кафедрі історії філософії. Тут же у 1961 р. успішно захистила кандидатську дисертацію на тему "Психологізм як характерна риса сучасної американської молоді". У 1976 р. в Ленінградському університеті захистила докторську – "Стимулювання як спосіб управління трудовою діяльністю". У 1977 р. їй присвоєно вчене звання професора.

Попри те, що формування і становлення Ірини Марківни як фахівця й ученого значною мірою відбувалися у двох знаменитих університетах північних столиць колишнього СРСР, її трудова та наукова діяльність нерозривно пов'язана з Одеським державним університетом ім. І.І. Мечникова, де вона з 1954 р. пройшла по сходинках трудової кар'єри від лаборанта, асистента до професора й завідувача кафедри філософії та загальногуманітарного знання гуманітарних факультетів, а з моменту утворення кафедри соціології в Інституті соціальних наук Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова (1992) незмінно залишалася її професором.

Не лише в силу життєвих обставин, а передусім за складом свого світосприйняття й мислення вона завжди тяжіла до нових ідей, до людей широких, нестандартних поглядів. Їй випало вчитися й співпрацювати з видатними вченими, які в радянські часи становили обличчя справжньої наукової, не зашореної ідеологіч-

ними догмами соціології, – В. Ядовим, А. Здравосмісловим, Б. Грушніним, Ю. Левадою, І. Коном, Ю. Замошкіним, В. Оссовським, О. Якубою та ін. Тож зовсім не випадково в часи глибинних суспільно-політичних зрушень 80–90-х рр. минулого століття вона стала активним членом Народного Руху України та історико-просвітницького, правозахисного благодійного товариства "Одеський меморіал".

Безпосередня практична участь Ірини Марківни Попової в проведенні масштабних соціологічних досліджень пов'язана із створенням при кафедрі філософії Одеського держуніверситету науково-дослідної соціологічної групи, яка проводила дослідження на Одеському судноремонтному заводі. У 1970–1975 рр. І.М. Попова була заввідділом соціології Одеського відділення Інституту економіки АН УРСР, а очолювана нею науково-дослідна група охопила своїми соціологічними дослідженнями судноремонтні заводи всього СРСР. Відтоді викладацька, науково-практична й теоретична її діяльність фактично цілком перейшла в русло соціології. Її здобутки на цій ниві і її особистий внесок у вітчизняну соціологічну науку по праву закріпили за нею високу репутацію одного з провідних учених-соціологів нової України. Вона була науковим керівником понад 30 науково-дослідних робіт з прикладної соціології. Її підручник для ВНЗ, виданий в рамках програми "Трансформація гуманітарної освіти в Україні" українською та російською мовами ("Соціологія: Пропедевтичний курс". – К, 1996 та "Социология: Введение в специальность". – К., 1998), був визнаний одним з кращих. Нею розроблені і впроваджені ряд навчальних курсів. Результати її наукової роботи представлено в більш як 80 публікаціях, у тому числі в 4 монографіях та десятках статей у таких авторитетних виданнях, як "Вопросы философии", "Філософська та соціологічна думка", "Социологические исследования", "Соціологічний журнал" та ін. Вона є автором концепції стимулювання як особливого способу впливу на поведінку людей, концепції "подвійності людського досвіду" (предметно-практичного й символічного), ввела в соціологічний обіг поняття "повсякденна ідеологія", внесла вагомий внесок в наукове соціологічне осмислення проблем сучасного українського суспільства.

Ірина Марківна широко znana як активного учасник й організатор багатьох заходів у науковому житті соціологічної громадськості. Вона була членом правління Радянської соціологічної асоціації і членом її комітету з професійної етики, членом правління Соціологічної асоціації України та членом комісії з професійної етики, очолювала бюро Південноукраїнського відділення САУ. У 1998 р. удостоєна звання Почесного члена САУ.

Вона була творчою, цілеспрямованою, високоморальною особистістю. Світла пам'ять про неї завжди зберігатиметься в серцях її колег, друзів, великої когорти виплеканих нею учнів, продовжувачів її справ.

Колектив Українського інституту соціальних досліджень